

Correctievoorschrift HAVO

2018

tijdvak 2

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Blok 1 Heksen in de negentiende-eeuwse dans en schilderkunst

---

1 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

In de negentiende eeuw was sprake van een grote romantische belangstelling voor heksen als onderdeel van onverklaarbare/bovennatuurlijke fantasiewerelden (sprookjes) en/of de (eigen) volkscultuur en/of de middeleeuwen, die een vlucht boden uit de hedendaagse realiteit (escapisme).

2 maximumscore 4

- dans (twee van de volgende aspecten): 2
  - De sylfide maakt (luchtige) zweefsprongen (grand jetés) waardoor zij gewichtloos lijkt.
  - De sylfide maakt ronde/vloeiende en zachte bewegingen met haar armen (alsof ze zweeft).
  - Het voetenwerk van de sylfide is snel (trippelend). / Ze danst op spitzen (zodat ze een luchtig karakter krijgt).

Opmerking

Wanneer er een aspect juist geantwoord is, 1 scorepunt toekennen.

- spel (twee van de volgende aspecten): 2
  - De sylfide verlaat de ruimte door de schoorsteen (ze kan vliegen).
  - James probeert de sylfide te pakken maar zij is hem te vlug af, hij blijft met lege handen staan.
  - James is (met mimiek en handgebaren) verbaasd (hij kan zijn ogen niet geloven).

Opmerking

Wanneer er een aspect juist geantwoord is, 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
<p>3 maximumscore 2 twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kostuum: De dansers dragen een Schots kostuum (geruite kilt, kniekousen, buideltasje). – decor: De glas-in-loodramen en/of grote schouw en/of kroonluchter van hertengewei verwijzen naar een plattelandsinterieur. – rekwisiet: de doedelzak <p>per juist aspect met uitleg</p>		1
<p>4 maximumscore 3 drie van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De dansers bewegen in (geometrische) patronen (start in rij – naar voren bewegen en opzij bewegen / bewegen in cirkels waarbij steeds met een andere partner gedanst wordt). – De dansers stampen op de grond. – De dansers maken hakken-tenenpassen. – De armen worden in de zij gehouden. / De armen worden voor elkaar gekruist waarbij het bovenlichaam diagonaal wordt bewogen (invloed Schotse / Ierse dans). – Bij het dansen in paren pakken de partners elkaar met twee handen vast. / Bij het dansen in paren wordt er één hand op de schouder van de partner gelegd. <p>per juist antwoord</p>		1
<p>5 maximumscore 3 drie van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ze roert (krachtig) in de ketel met toverdrank. – Ze brengt de betovering aan. – Ze spreekt een betovering/spreuk uit. – Ze kijkt bezwerend. – Ze maakt een bezwerende cirkel rondom de ketel. <p>per juist antwoord</p>		1
<p>6 maximumscore 1 Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Het burgerpubliek wilde op de hoogte zijn van / wilde zichzelf onderwijzen/opvoeden in kunst en cultuur (zodat zij daar status aan konden ontlenen) en/of wilde kennismaken van voorstellingen (programmering van de opera) zodat ze er (in de salons) met elkaar over konden converseren / met anderen konden meepraten.</p>		

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 3

- voorstelling (twee van de volgende aspecten): 2
  - De vrouwen zitten in elkaar gedoken (ze nemen deel aan een geheime bijeenkomst).
  - De vrouwen zitten dicht tegen elkaar aan en/of leunen op elkaar (alsof er gefluisterd wordt en ze dichtbij moeten zitten om alles goed te horen).
  - De vrouwen kijken de beschouwer niet aan, maar luisteren / kijken naar de bok (duivel)/de opperheks (waardoor je er als beschouwer niet bij hoort / het is geheim wat besproken wordt).
  - Sommige vrouwen kijken verschrikt (waardoor je als beschouwer wilt weten wat er gebeurt/te zien is).
  - Van de bok (duivel) is alleen het profiel / de rug te zien (waardoor de bok een mysterie blijft voor de beschouwer).

Opmerking

Wanneer er een aspect juist geantwoord is, 1 scorepunt toekennen.

- vormgeving (een van de volgende): 1
  - Het kleurgebruik is grotendeels donker / er zijn tertiaire kleuren gebruikt (waardoor het geheimzinnige karakter wordt versterkt).
  - Er is sprake van tegenlicht (waardoor de bok een silhouet wordt / waardoor de bok een repoussoir wordt en tegenover de groep wordt geplaatst).
  - Er is gespeeld met lichtbronnen (waardoor de bok nog meer opvalt).

8 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (een van de volgende):

- (keuzevrijheid) Goya maakte de schilderijen niet in opdracht en was vrij om zijn eigen onderwerpen (beïnvloed door de politiek-maatschappelijke situatie van zijn tijd en/of door zijn persoonlijke angsten en kwellingen) te kiezen.
- (weergeven van de eigen innerlijke wereld) Goya maakte de schilderijen in eenzaamheid om zijn angsten en kwellingen zo goed mogelijk te kunnen verbeelden.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (een van de volgende):

- Heksen bieden een (spirituele) vlucht uit de werkelijkheid in de tijd van de massacultuur waarin technologische ontwikkelingen elkaar in een rap tempo opvolgen.
- Heksen maken deel uit van een eenvoudige thematiek (waarin goed en kwaad worden begrensd) die door een groot en/of breed publiek (gemakkelijk) te volgen is.

10 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (een van de volgende):

- Mooie en jonge acteurs/actrices (zoals Angelina Jolie) zijn goed verkoopmateriaal voor filmdistributeurs (die kijken naar de gothic jeugdcultuur), omdat ze een groter/breder filmpubliek aantrekken.
- Mooie en jonge heksen appelleren aan de hedendaagse krachtige, jonge vrouw met macht (die voor zichzelf opkomt dankzij de emancipatie / de feminisering).
- Het contrast tussen kwaad/lelijkheid en schoonheid (die doorgaans met het goede wordt geassocieerd) is beangstigend en aantrekkelijk tegelijkertijd (voor het publiek en/of voor de regisseur om mee te werken).

Blok 2 Kunst voor de gewone mens

---

11 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Om zich te kunnen bevrijden van de traditionele, academische regels experimenteerden deze kunstenaars met nieuwe uitdrukkingsvormen in onderwerpkeuze (abstractie) en/of met expressiemiddelen.

12 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Arbeiders werken in een fabriek (met machines), terwijl de rijken luxegoederen kopen.
- Arbeiders werken (met blote armen) aan de trambaan, terwijl rijke heren (niet werken maar) maatpakken kopen.
- De krantenjongen verkoopt (op blote voeten) zijn kranten aan twee luxueus geklede vrouwen (die dure hoeden/schoenen kunnen kopen).
- De armen / arbeiders dragen te weinig kleding (in de winter) / hebben geen luxegoederen, terwijl de rijken goed gekleed zijn / enkel luxegoederen kopen (schoenen, hoeden, pakken).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
13	<p>maximumscore 2</p> <p>De muziek wijkt af van de negentiende-eeuwse opera, doordat (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – de zangeres niet klassiek geschoold klinkt en/of de zangeres soms ‘zingzegt’ (Sprechgesang). – in de muziek stijlkenmerken van populaire / revue- / lichte muziek (van die tijd) te horen zijn (uit de ‘lage’ cultuur). – er sprake is van een klein orkestensemble. – er een instrumentarium is dat niet in een symfonieorkest voorkomt. – er per lettergreep een toon gezongen wordt (terwijl in de negentiende-eeuwse opera veelvuldig gebruikgemaakt wordt van melismen). 	
	per juist antwoord	1
14	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De opera is doorgaans een muziekstuk dat bezocht werd door de (rijke) elite (en waarvoor kaartjes duur zijn), maar dat nu slechts drie stuivers kost/goedkoop is • De Novembergruppe wilde de (hoge) kunst / opera naar het volk brengen / wilde vooral de arbeidersklasse aanspreken. Daarvoor moest kunst betaalbaar / toegankelijk zijn voor het gewone volk 	<p>1</p> <p>1</p>
15	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Door middel van vervreemding wilde Brecht de illusie doorbreken en het publiek aanzetten tot nadenken over de getoonde situatie (en het publiek daarbij een bewuste kritische houding laten aannemen).</p>	
16	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: In dit lied wordt vervreemding opgeroepen door het variété-achtige / vrolijke karakter van de muziek, die tegengesteld is aan de inhoud van de tekst, die vertelt over het criminele/moorddadige karakter van MacHeath.</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 2

voorbeelden van vervreemding (twee van de volgende):

- MacHeath zit gevangen in een draaiend, multifunctioneel decorstuk: de functie van het decorstuk verandert steeds / op onverwachte momenten.
- MacHeath is ‘gevangen’ met een simpel omgeknoopt touw: de gevangenschap van MacHeath is een illusie en/of hij kan eenvoudig ontsnappen.
- Twee vrouwen zoenen elkaar (per ongeluk): dit is een onverwachte gebeurtenis.
- MacHeath loopt zelf de trap op naar de galg (zonder politiebegeleiding): de gevangenschap van MacHeath is een illusie en/of hij kan eenvoudig ontsnappen.
- MacHeath zegt: “We moeten de mensen niet laten wachten”: Hij gebruikt humor op een ongebruikelijk/somber moment.
- MacHeath spreekt het publiek rechtstreeks aan/wendt zich zingend tot het publiek: hiermee wordt de denkbeeldige vierde wand doorbroken.

per juist antwoord

1

18 maximumscore 1

een van de volgende:

- Brecht en Weill konden met een schoolopera een nieuw / jong publiek bereiken (om hun maatschappijkritiek aan over te dragen).
- Jonge mensen zijn de toekomst (van een maatschappij): de kans is groot dat hun kennismaking met de maatschappijkritiek van Brecht en Weill van blijvende invloed is.
- Brecht en Weill konden met een schoolopera hun maatschappijkritiek als leerstof/onderdeel van een curriculum behandelen (omdat op een school het werken aan een theaterstuk vanzelfsprekend als 'les' wordt opgevat).

19 maximumscore 2

Het opdreunen van een les wordt verklankt door (twee van de volgende):

- het staccato-achtige karakter van de melodie (die samenvalt met het tempo).
- de melodie, die bestaat uit een telkens herhaalde regel / frase.
- hetzelfde basmotief, dat steeds wordt herhaald.
- dezelfde klanksterkte waarin alles wordt gezongen en gespeeld / dezelfde klanksterkte (forte) van zang en orkest.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 2 twee van de volgende: – het improvisatorische karakter van de piano(partij) – syncopes – instrumentatie: trompet, trombone, saxofoons, drum / big band – swing – walking bass – jazz-speeltechniek (zoals shoke-trompet)	
	per juist antwoord	1
21	maximumscore 1 1 wel 2 geen 3 geen 4 geen	
	indien vier antwoorden juist	1
	indien drie of minder antwoorden juist	0

Blok 3 Volkskunst als inspiratiebron

- 22 maximumscore 2**
- aansloten bij de academische traditie (een van de volgende): 1
    - In het atelier wordt naar (naakt)model getekend.
    - In het atelier staat een afgietsel van een klassieke sculptuur als voorbeeld.
  - vooruitstrevender dan de academische traditie (een van de volgende): 1
    - Het schilderij van Matisse is losjes, schetsmatig geschilderd (wat duidt op Moreaus goedkeuring/vrijheid, waardoor Matisse kon afwijken van de gladde schilderwijze die de academie voorstond).
    - Het schildersatelier werd doorgaans niet als onderwerp gebruikt voor een schilderij.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (compositie) De decoratieve patronen staan los van het kleed en gaan op abstracte vormen lijken (er ontstaat een overall-compositie) waardoor het kleed het gehele beeld vult.
- (ruimte) In het kleed ontbreekt het lijnperspectief, waardoor er geen/nauwelijks dieptewerking is.
- (ruimte/licht) Het kleed toont geen licht-schaduwwerking (de schaduwen ontbreken) waardoor, het nauwelijks dieptewerking heeft.
- (ruimte) Het kleed is een plat vlak (de voorwerpen lijken los te staan van de achtergrond/te zweven) en/of het kleed functioneert als achtergrond en voorgrond, waardoor er nauwelijks dieptewerking is.

per juist antwoord

1

24 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Modernisten streefden naar kunst als middel tot (maatschappelijke) verbetering/voortgang en/of naar kunst die de essentie/kern omvat en decoratie wordt door hen gezien als slechts oppervlakkig / betekenisloos.

25 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Matisses opvatting over kleur sluit aan bij het expressionisme, omdat hij vindt dat (een van de volgende):

- kleur een “kracht” en/of “energie” is: kleur geeft uitdrukking aan gevoelens (doordat hij kleuren met elkaar laat “botsen”).
- “groen geen gras voorstelt” en/of “blauw geen lucht voorstelt”: hij gebruikt kleur niet om de zichtbare werkelijkheid weer te geven.

26 maximumscore 1

een van de volgende:

- Klederdracht als vorm van volkskunst kwam los van de academische regels tot stand / werd gezien als puur / intuïtief / zuiver.
- Klederdracht stond als uitingsvorm dicht bij de natuur/de oorsprong (primitief).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (een van de volgende):

- (muziek) De installatie die elk model draagt, laat eigen muziek klinken (waarmee het model zich onderscheidt van de andere modellen). Dit komt niet overeen met Nederlandse gemeenschappen waarbinnen iedereen dezelfde (streekgebonden) klederdracht draagt.
- (belichting) De installatie die elk model draagt, kent een specifieke eigen belichting (waarmee het model zich onderscheidt van de andere modellen). Dit komt niet overeen met Nederlandse gemeenschappen waarbinnen iedereen dezelfde (streekgebonden) klederdracht draagt.

28 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (humor/ironie) Er is sprake van humor / ironie door de combinatie van een (lompe) klomp en een elegante / sexy pump.
- (citaat) Er wordt gebruikgemaakt van stijlcitaten door letterlijk het Staphorster stipwerk toe te passen.
- (vermenging hoge/lage cultuur) Er is sprake van een mix van ‘hoge’ en ‘lage’ cultuur, doordat de zeer praktische en ‘volkse’ klomp wordt veranderd in haute couture / design en/of er is sprake van een mix van ‘hoge’ en ‘lage’ kunst, doordat volkskunst (het Staphorster stipwerk) toegepast wordt in haute couture / design.
- (commercie) Er is sprake van een mix tussen reclame/commercie en volkskunst, doordat het grote opvallende logo van Viktor&Rolf is aangebracht met behulp van Staphorster stipwerk.

per juist antwoord

1

29 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

In filmfragment 2 volgen de klompen enkel het ritme van de muziek, terwijl in filmfragment 3 de klompen een instrument vormen / de klompen een eigen klankkleur toevoegen aan de muziek (die mede ontstaat door het groene matje).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

30 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- afbeelding 7 (een van de volgende): 1
  - De klomp is een ontwerp van internationaal bekende ontwerpers en doordat zij met dit stipwerk werken, wordt de bekendheid van het ambacht verspreid, zelfs internationaal.
  - De klomp met stipwerk wordt gebruikt in haute couture, waardoor via de verkoop door modehuizen het ambachtelijke stipwerk wordt verspreid.
  - Het oorspronkelijke stipwerk (op de klomp) is onderdeel van een extravagant modeartikel, waardoor een nieuwe doelgroep bekend raakt met de traditie van stipwerk (de modebewuste consument / kunstwereld) en het stipwerk (onbewust) verspreidt.
- filmfragment 3: 1

Het werk van een beroemde choreograaf zal veel onder de aandacht gebracht worden, waardoor de bekendheid van de klompdans wordt verspreid.

Blok 4 Publieksparticipatie

---

31 maximumscore 2

- stad (een van de volgende): 1
  - (decor/belichting/projectie) De groene cirkel op de vloer/op de achtergrond verbeeldt de stad Amsterdam / geeft een overzicht van en/of een afspiegeling van alle inwoners van Amsterdam (en hoe zij zich binnen die stad voortbewegen).
  - (geluid) Tramgeluiden en/of (het geluid van) de klokken (van de Westertoren) en/of geluiden van het metrostation verduidelijken (het verschil tussen) de wijken waarin Amsterdam is opgedeeld.
- religie (een van de volgende): 1
  - (geluid) De stemmen van biddende mensen benadrukken de verschillende soorten gebedshuizen die Amsterdam kent.
  - (decor/belichting/projectie) De groene cirkel op de vloer/op de achtergrond geeft een overzicht van Amsterdammers en de manier waarop zij denken over / omgaan met religieuze vraagstukken.

Opmerking

Alleen als bij stad en religie verschillende/andere vormgevingsmiddelen zijn genoemd, 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
32	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (globalisering) Onder invloed van internationale handelsondernemingen, internationaal toerisme en/of media en internet worden afstanden kleiner en/of komen mensen vanuit de hele wereld met elkaar in contact (en gaan culturen / wereldsteden enigszins op elkaar lijken) • (verklaring) Door globalisering zie je dat dezelfde thema's in verschillende steden actueel zijn, waardoor het concept van Rimini Protokoll (dat gebruikmaakt van deze universele thema's) succesvol is in steden over de hele wereld 	<p>1</p> <p>1</p>
33	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De acteerstijl (mimiek) is overdreven. – De personages zijn stereotiep. – Er wordt veel gebruikgemaakt van close-ups om de mimiek/emoties beter in beeld te brengen. – Er zijn veel overdreven / grote emoties. – Er is een cliffhanger om de spanning op te bouwen. – De muziek kent extreme dynamieken (zwelt aan zodra de spanning in de dialoog toeneemt) en/of volgt de spanning van de dialoog tussen de personages (vergroot de emoties van de personages uit). 	
	per juist antwoord	1
34	C	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

35 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben (twee van de volgende):

- De kleding die door het fictieve personage Nina in de soap wordt gepresenteerd, is in werkelijkheid te koop.
- De kleding die het fictieve personage Nina ontwerpt, maakt zij voor een modeketen die in werkelijkheid bestaat.
- De modellen die in de serie een fictieve modeshow lopen, zijn dezelfde modellen die je in werkelijkheid op de WE-website terugziet (in dezelfde kleding).
- Het logo/merk ‘Nina’ is zowel een fictief logo (dat wordt gebruikt in de serie) als een werkelijk bestaand logo (dat wordt gebruikt door WE).
- Het gebruik van de reclamefoto van Nina is zowel fictief (in de serie) als een werkelijk bestaande foto (gebruikt door WE).
- Nina wordt in de serie gefeliciteerd met haar succesvolle modeshow door Anouk Smulders, die in werkelijkheid voormalig topmodel is en presentatrice van het programma *Hollands Next Topmodel*.

per juist antwoord

1

36 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- *GTST* heeft een commercieel doel (en is gericht op de consument om inhoud en vorm te laten aansluiten bij de smaak / wensen van een groot publiek)
- Rimini Protokoll heeft een maatschappelijk doel (en wil maatschappelijke thema’s bespreekbaar maken door gewone mensen op het podium te plaatsen)

1

1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 25 juni.

6 Bronvermeldingen

Blok 1

tekst 1	naar: http://historiek.net/modern-heksbeeld-komt-van-pieter-bruegel/11300/
tekst 3	naar: https://www.rijksmuseum.nl/nl/rijksstudio/kunstenaars/francisco-jose-de-goya-y-lucientes
film 1	https://www.youtube.com/watch?v=LiGY2d65r7I
film 2	https://www.youtube.com/watch?v=LiGY2d65r7I
film 3	https://www.youtube.com/watch?v=LiGY2d65r7I
afbeelding 1	http://www.forum-dansomanie.net/pagesdanso/images/sylphide/notsy10.jpg
afbeelding 2	https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/99/Witches.jpg
afbeelding 3	http://media.salon.com/2014/05/maeficent2-620x412.jpg / http://tr.web.img3.acsta.net/r_640_600/b_1_d6d6d6/medias/nmedia/18/35/53/32/18464268.jpg / http://vignette2.wikia.nocookie.net/harrypotter/images/1/14/BellatrixLestrange.png/revision/latest?cb=20161126041134

Blok 2

afbeelding 1	http://c300221.r21.cf1.rackcdn.com/nikolaus-braun-berlin-street-scene-1921-1465858522_org.jpg
afbeelding 2	http://c300221.r21.cf1.rackcdn.com/nikolaus-braun-berlin-street-scene-1921-1465858522_org.jpg
geluid 1	https://www.youtube.com/watch?v=hLFwsc8Axl
geluid 2	https://www.youtube.com/watch?v=hLFwsc8Axl
geluid 3	https://www.youtube.com/watch?v=VEdJL_vL2Ew
film 1	https://www.youtube.com/watch?v=hLFwsc8Axl
film 2	https://www.youtube.com/watch?v=LvezxhHsPil
tekst 1	http://www.architectenweb.nl/aweb/archipedia/archipedia.asp?id=181

Blok 3

afbeelding 1	https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/84/e6/fb/84e6fbd2bee7af9d4b1de3f0310b713.jpg
afbeelding 2	http://mocoloco.com/wp-content/uploads/2005/09/matisse_fabric_sept_05.jpg
afbeelding 3	http://media.architecturaldigest.com/photos/569979e812582c256882a14c/master/pass/henri-matisses-beautiful-works-barnes-foundation-03.jpg
afbeelding 4	http://www.studfiles.ru/html/2706/119/html_0lx2lyaxAi.1Wr5/img-YQUdm2.jpg
afbeelding 5	https://images45.fotki.com/v1636/photos/7/1454087/7368642/tisse_The_Romanian_Blouse_1940-vi.jpg
afbeelding 6	http://i13.fastpic.ru/big/2011/0107/8e/00c3d755317edc5a949e122d5bbcc48e.jpg
afbeelding 7	https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/b7/0c/e4/b70ce489dda701b2a7db617525d5136a.jpg
afbeelding 8	http://www.wilkovisscher.nl/wp-content/uploads/2014/10/003_Portrait-9889-1600x1066.jpg
film 1	http://www.dailymotion.com/video/x5dq0t_viktor-rolf-fall-2007-fashion-show_creation
film 2	https://www.youtube.com/watch?v=kASREG15oBM
film 3	<i>Clogs</i> , choreograaf Hans van Manen, 1992 (DVD)
tekst 4	naar: http://www.slo.nl/downloads/2008/Cultureel_20erfgoed__webversie.pdf

Blok 4

- afbeelding 1 https://images3.persgroep.net/rcs/_t1-oEI6-mlvJnZnxCX_OQwVhM/diocontent/67118539/_fill/1461/900/?appld=21791a8992982cd8da851550a453bd7f&quality=0.9 / <http://2.bp.blogspot.com/-gHLcSqjgv18/U2XxuaE35pI/AAAAAAAAAKY/GZoj5mYj6Nc/s1600/gigi+ravelli.jpg>
- afbeelding 2 <http://3.bp.blogspot.com/-BwGvEabPu3U/VACiKq5vill/AAAAAAAAAMIM/WwNUhyInWgg/s1600/Nina%2BSanders.jpg>
- afbeelding 3 http://www.wefashion.nl/nl_NL/women/
- afbeelding 4 https://scontent-sea1-1.cdninstagram.com/t51.2885-15/e35/14592139_249890642095204_4548576284376039424_n.jpg?ig_cache_key=MTM4NTY2NzMyMDc0NzI0Mzk5Mg%3D%3D.2
- film 1 <https://www.youtube.com/watch?v=IHyTCBnqTbc&t=3082s>
- film 2 <https://www.youtube.com/watch?v=eof5eQTzwGk>
- film 3 <https://www.youtube.com/watch?v=HomfPLffsfU>
- film 4 <http://www.gemistvoornmt.nl/a.aspx/1455644108/1>
- film 5 <http://www.rtlxl.nl/#!/u/64db403e-5022-43f6-8975-9619c7432c62/>
<http://www.rtlxl.nl/#!/u/bda50499-a0b8-47ab-9065-2c0b41ad4300>

Alle sites zijn geraadpleegd omstreeks september 2017

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.